

VI. Miscellanea.

i. VII. Zjazd prawników i ekonomistów polskich.

W dniach 3, 4 i 5 czerwca 1922 r. odbędzie się w Poznaniu Zjazd Prawników i Ekonomistów Polskich (w rzedzie polskich zjazdów siódmy z kolei, szósty odbył się w Warszawie w 1920 r.)

Program Zjazdu ustalił Komitet w sposób następujący, uwzględniając życzenia wyrażone przez Wydziały Prawnicze oraz życzenia Towarzystw Prawniczych i Towarzystw Ekonomicznych.

Pierwszy dzień Zjazdu poświęcony będzie obradom w sekcjach, zaś drugi i trzeci dzień obradom plenarnym.

Utworzono następujące sekcje: 1) polityczno-administracyjną, (organizuje Prof. Peretiatkowicz, przewodniczący komitetu), 2) karną (organizuje Dr. Bossowski, sekretarz komitetu), cywilną (organizuje Prof. Ohanowicz), 4) ekonomiczną (organizuje Prof. Taylor).

Przedmiotem obrad w sekcjach będą następujące przedmioty:

1. w sekcji polityczno-administracyjnej: „Zagadnienie centralizmu”,
2. w sekcji karnej: a) „Prawo karne międzydzielnicowe” oraz b) „Kompetencja sądów przysięgłych”,
3. w sekcji cywilnej: a) „Ograniczenia obrotu nieruchomości” oraz b) „Umowy taryfowe”,
4. w sekcji ekonomicznej: „Równowaga budżetowa Państwa • Polskiego”.

Natomiast obrady plenarne przeznacza się na roztrząsanie zagadnienia „etatyzmu” pod względem prawno-politycznym, administracyjnym, karnym, cywilnym i ekonomicznym, przyczem ekonomiczną stronę problemu (organizuje prof. Brzeski) dzieli się na dwa tematy, a to:

1. „Państwo jako przedsiębiorca”,
2. „Reglamentacja prawna i administracyjna stosunków gospodarczych”.

W Zjeździe wezmą również udział prawnicy i ekonomiści francuscy (jako członkowie i referenci). Zgłoszenia już napływają. Języki Zjazdu: polski i francuski.

Referaty nie będą drukowane tylko tezy zasadnicze zostaną umieszczone w „Ruchu prawniczym i ekonomicznym”:

Wkładka na Zjazd wynosi 1500 marek. Osobom, które nadeślą wkładkę powyższą przed 15. maja i wyrażą życzenie zapewnienia im mieszkania, zostaną zarezerwowane pokoje w hotelach, (na rachunek przyjeżdżających). Wkładki należy nadsyłać pod adresem: Poznań, ulica Słowackiego 27, 3 piętro, Dr. Józef Jan Bosowski.

Prezesom; honorowym komitetu organizacyjnego jest Prezydent miasta Poznania Dr. Ratajski.

Obok referatów, wymienionych w obecnym zeszycie, podjęli się referatów: A. Bardzki (Dochodzenie szkód i strat wynikających z reformy rolnej), Dr. Biegeleisen „Etatyzm w reformie rolnej”, Prof. Bertis: „Państwowe górnictwo węglowe w Polsce”, Prof. Buzek (Samorząd wojewódzki), Prof. Car© (Etatyzm), E. Sutlinger (Prawo budżetowe formalne), J. Glass (Ograniczenia obrotu nieruchomościami), Prof. Głabiński (Etatyzm), Dr. Hilarowicz (Decentralizacja) Prof. Jaworski (Etatyzm), Prof. Kutrzeba (Centralizm w rozwoju historycznym Polski), Prof. Longchamps de Berier (Etatyzm, w prawie spadkowym), Dr. Maliniak (Centralizm w rozwoju historycznym), Dr. Stelmachowski (Ograniczenia obrotu nieruchomościami), Prof. Strassburger (Podatki polskie), Prof. Wasiutyński (Samorząd gminny), Prof. Waściszakowski (Przejawy etatyzmu w reformie rolnej), Dr. Winiarski (Wpływ urządzeń administracyjnych francuskich na polskie), Dr. Żółtowski (Etatyzm), Prof. Zawadzki (Przedsiębiorstwa państwowe jako forma organizacji produkcji).

Z powodu znacznej ilości referentów czas przeznaczony na wygłoszenie referatu wynosić będzie najwyżej 30 minut, w dyskusji najwyżej 5 minut.

Otwarcie Zjazdu nastąpi w sobotę, 3. czerwca o godzinie 11-ej w wielkiej Auli Uniwersytetu (Collegium minus). W piątek 2 czerwca o godzinie 5 po południu zebranie towarzyskie uczestników Zjazdu w lokalu Koła Towarzyskiego (ul. Nowa 7, 1 piętro, wejście w podwórzu na prawo).

Biuro Zjazdu będzie urzędować: w piątek 2 czerwca w Zamku na parterze, w następne dnię przed salą obrad.

Z powodu zgłoszenia się kilkunastu referentów Francuzów możliwem jest, iż zostanie jeszcze zorganizowany czwarty dzień Zjazdu (6 czerwca), dzień francusko-polski, poświęcony specjalnie referatom w języku francuskim. Kwestja ta zostanie zdecydowana po dokładnem ustaleniu tematów i referentów francuskich.

2. Irving Fisher o stabilizacji waluty.

W d. 9 i 16 grudnia Irving Fisher, profesor uniwersytetu Yale w New-Haven (Con., Stany Zjed.), wygłosił w London School

of Economics) dwa odczyty na temat „Business Depression and the Instability of Money”.¹⁾ Profesor I. Fisher cieszy się światową sławą. Jego podręcznik ekonomii politycznej, jego prace o procencie, kapitale, sile kupna pieniądza i tyle, tyle innych, mają doniosłe znaczenie naukowe i zjednały ogromny rozgłos ich autorowi. Znane są powszechnie projekty Fishera w dziedzinie waluty, głównie w kierunku stabilizacji jednostki monetarnej — dolara — w Stanach Zjednoczonych. Irwing Fisher jest zwolennikiem par excellence teorii ilościowej, bezwzględny przeciwnikiem nominalistów, których zwalcza na każdym kroku. Jest on dziś największym filarem teoretycznym wyżej wskazanej doktryny i jej najpłodniejszym budowniczym. Trzeba przyznać, że teoria ta ostała się w czasie wojny, a nawet wyszła z niej zwycięsko, i choć nie daje ona nam namacalnych dowodów swej słuszności — to jednak najlepiej tłumaczy nam obecne zjawiska monetarne. Być może, jak wiele innych rzeczy oczywistych, nie wymaga ona metafizycznego ugruntowania.

Z powyższych względów odczyty I. Fishera o depresji handlowej i fluktuacji pieniądza są niezwykle ciekawe, tembardziej, że w wywodach swoich Fisher spotyka się w pół-drogi z wywodami prof. Cassell'a, którego, ostatnie 2 Memoranda o Zagadnieniach monetarnych tyle sprawiły hałasu. Według Fishera wszystkie niedomagania społeczne, wszystkie t. zw. kwestje społeczne, wraz z socjalizmem, są wynikiem fluktuacji pieniądza. Jak wiadomo, od 1896 roku ceny rynkowe mają stałą tendencję zwyżkową, a wskutek tego ludzie żyjący nie z zysku, ale z tak zw. stałych dochodów, oraz wszyscy wierzyciele, ponoszą stale wielkie straty na kupnie. Stąd rodzi się niezadowolenie z ustroju gospodarczego, który bez niczyjej winy, jest dla wielu warstw społecznych tak niesprawiedliwym. Odwrotnie, kiedy ceny mają tendencję zniżkową, dłużnicy tracą z powodu podniesienia się wartości pieniądza, i znowu rodzi się niezadowolenie z ustroju gospodarczego, który zezwala na, a nawet konserwuje taką niesprawiedliwość, bez żadnej winy ze strony ofiar. W tych warunkach Fisher wyraźnie neguje możliwość istnienia procentu, płaconego na mocy tak zw. kontraktów stałych. Na przykładzie towarzystwa akcyjnego, które obok akcji posiada jeszcze kapitał obligacyjny, od którego towarzystwo płaci stały procent, Fisher wykazuje, że wskutek spadku wartości pieniądza, przy stałej tendencji zwyżkowej cen, posiadacze obligacji nie otrzymują faktycznie żadnego procentu od pożyczanej na obligacje sumy realnych wartości. W najlepszym wypadku po roku kapitał i procent równe są, co do rzeczywistej wartości sumie wypożyczonej. Odwrotnie przy tendencji zniż-

¹⁾ Depresja handlowa a fluktuacja pieniądza.

kowej cen, akcjonariusze towarzystwa wypłacają posiadaczom obligacji sumę przewyższającą umówiony zgóry procent i zawierająca pewną część zysku. W pierwszym wypadku powstaje nienawiść do ludzi, żyjących z zysku — kapitalistów, w drugim do wierzycieli.

Prof. Fisher widzi jedyne wyjście z tej sytuacji w stabilizacji waluty. Możliwość takiej stabilizacji Fisher opracował w książce p. t. „Why the Dollar is Shrinking” i innych.

Stabilizacja tego rodzaju oparta byłaby na wadze złota jednostki monetarnej. Istnieje też inny projekt stabilizacji waluty, opracowany przez prof. Cassell'a, a oparty na kontroli produkcji złota.

Obydwaj uczeni upatrują w stabilizacji waluty punkt wyjścia dla odbudowy Europy. Zdaniem Fishera stabilizacja waluty możliwą jest przez zaniechanie jednoczesne inflacji i deflacji pieniądza. Uważa on inflację i deflację pieniądza jako „twin eils” (bliźniaki zła), z których jeden nie jest lekarstwem na drugiego. Pod tym względem Fisher znowu jest w zgodzie z prof. Cassell'em. Fisher na przykładzie Stanów Zjednoczonych surowo krytykuje politykę monetarną, która, miast dążyć do stabilizacji waluty, posługuje się inflacją lub deflacją jako środka do osiągnięcia pewnych arbitralnych celów, nie oglądając się na złe skutki, jakie tego rodzaju polityka wywołuje w społeczeństwie. Pierwszym i kardynalnym obowiązkiem rządu jest, zdaniem Fishera, stabilizacja waluty i dlatego rządy powinny stosować jedną z metod, które tę stabilizację potrafią utrzymać, bez oglądania się na wartości parytetowe czasów przedwojennych, bo jeżeli Stanom Zjednoczonym udało się, stosunkowo wielkim kosztem, wrócić przy pomocy deflacji do waluty przedwojennej, Anglii zaś zbliżyć się do tego celu w znacznym stopniu, to kraje kontynentalne bez niesłychanych ofiar osiągnąć wartości parytetowych przedwojennych nie są w stanie. Wyśiłki takie tylko powiększyłyby ich ciężary, długi i doprowadziły ich do bankructwa. Dla tego też stabilizacja walut europejskich powinna się odbyć na podstawie waluacji daleko niższej od przedwojennej. I pod tym względem panuje jednomyślność między Irving Fisherem a prof. Cassell'em. Zdaniem prof. Fishera stabilizacją walut powinien zająć się specjalny komitet, powołany do tego przez Ligę narodów. Stabilizacja tego rodzaju mogłaby być przeprowadzona na następujących zasadach:

1. Rozbrojenie, zrównoważenie budżetów, zaprzestanie inflacji. Powolna deflacja w pewnych wypadkach.

2. Każdy kraj zadecyduje o zawartości złota swej zdewaluowanej jednostki monetarnej.

3. Zaprowadzenie wymiany opartej na stosunku do siebie w powyższy sposób opartych na złocie walut cudzoziemskich. (Rozrachunki tego rodzaju stosowane byłyby w handlu zagranicznym).

4. Na mocy umowy międzynarodowej, Banki Państwowe zobowiązane byłyby do ciągłego regulowania stopy procentowej w taki sposób, aby nie dopuszczać do zmiany poziomu cen i nie dopuszczać do zaburzeń gospodarczych wywołanych fluktuacją cen.

5. Stabilizacja waluty metalowej, albo przy pomocy kontroli produkcji złota (projekt prof. Cassell'a) albo, jeszcze lepiej, przez zmniejszenie lub zwiększenie zawartości złota jednostki monetarnej, w zależności od odchyleń kursowych od ustalonego parytetu (projekt Fishera).

Aby dopiąć do celu, Fisher nawołuje szerokie warstwy społeczne do wywierania w tym duchu nacisku na rządy, w których częstokroć ludzie niepowołani traktują najbardziej złożone zjawiska ekonomiczne, do zrozumienia których trzeba głębokiej znajomości rzeczy. Fisher wzdycha do tej chwili, kiedy kwestje ekonomiczne decydowane będą przez ekonomistów.

Aby wywierać taki nacisk na sfery rządzące, trzeba, żeby szerokie masy wiedziały, o co właściwie chodzi, trzeba zrzeczenia i propagandy. W tym celu Fisher proponuje utworzenie w każdym kraju Ligi stabilizacji wartości jednostki monetarnej. Liga taka istnieje już w Stanach Zjednoczonych, a obecnie powstaje taka liga w Anglii.

Co sądzić wypada o projektach Fishera, każdemu ekonomście wiadomo. Część ich jest zupełnie wykonalną przy dobrej woli obecnych rządów (punkty 1 i 4), inna część (punkt 5) dotycząca stabilizacji waluty metalowej, jest w chwili obecnej wciąż jeszcze za obłokami, ma znaczenie teoretyczne, której wprowadzenie w życie wymagałoby pierwszej eksperymentu na mniejszą skalę. Niezwykle ciekawe są projekty dotyczące ujednolajnienia wartości jednostek monetarnych różnych krajów na nowej podstawie i ich wzajemnego stosunku do siebie (punkty 2 i 3) tego rodzaju projekty, naukowo zdrowe, mogłyby być przyjęte po szczegółowej ich dyskusji przez odpowiednią komisję złożoną z rzeczywistych ekspertów ekonomistów.

Wracając do projektu prof. Fishera dotyczącego utworzenia w każdym kraju Ligi stabilizacji wartości jednostki monetarnej, zapytuję, czy nie czas i u nas stworzyć Ligę stabilizacji marki polskiej, która zajęłaby się uświadamieniem szerokich mas ludności o właściwościach systemu monetarnego, jak również o środkach jego uzdrowienia. Niechaj ekonomiści polscy raz wezmą w swoje ręce tę doniosłą sprawę, jak również i inne sprawy ekonomiczne, i położą kres szerzącej się na tym polu ignorancji.

Dr. S. Janicki, (Londyn).

3. Lord James Bryce.

W styczniu 1922 r. umarł jeden z największych pisarzy politycznych angielskich, James Bryce. Urodzony w Belfaście w 1838 r. zwrócił na siebie wcześniej uwagę przez wydanie w 1864 r. dzieła „The Holy Roman Empire”. W 1870 r. powołany został na katedrę prawa cywilnego w Uniwersytecie Oxfordzkim. Do Izby gmin wszedł w 1880 r. z ramienia stronnictwa liberalnego. Pozostał w parlamencie do 1907 r., biorąc często udział w rządzie bądź jako minister, bądź jako podsekretarz stanu. W 1888 r. wydał swoje klasyczne dzieło „The American Commonwealth”, które stanowi do dnia dzisiejszego najlepsze przedstawienie ustroju i życia politycznego Stanów Zjedn. W 1907 r. został powołany na ambasadora angielskiego w Stanach Zjedn., gdzie pozostał do 1913 r. W roku 1914 mianowany został przez króla parem i powołany do Izby Lordów. W 1921 r. wydał swoje ostatnie dzieło p. t. „Modern Democracies”.

4. Towarzystwo prawnicze i ekonomiczne.

Towarzystwo prawnicze i ekonomiczne w Poznaniu rozwijało w 1921 r. bardzo ożywioną działalność. Obok działań przygotowawczych dla VII Zjazdu prawników i ekonomistów polskich, obok współpracy w „Ruchu”, Towarzystwo zorganizowało szereg wieczorów dyskusyjnych, bardzo licznie uczęszczanych.

Odczyty, któremi zebranie zagajano i które dawały materiał oraz linie wytyczne dla dyskusji były następujące: Prof. Bosowski „Czynnik ludowy w sądzie karnym”, Dr. Winiarski „Polska, Gdańsk a Liga Narodów”, Prof. Pawłowski „Tymczasowe wyniki spisu ludności na Litwie”, Dr. Schmidt „Kwestja walutowa w Polsce” i „Program finansowy ministra skarbu”, Dr. Kuntze „Wrażenia z pobytu w Moskwie (stosunki ekonomiczne i administracyjne)”, Dr. Stelmachowski „Konwencja polsko-gdańska”, Poseł Dr. Sulikowski „W sprawie reformy administracji w Polsce”, Dr. Winiarski „Tranzyt przez Polskę”.

Na początku 1922 r. odbyło się Walne Zebranie Towarzystwa, na którym postanowiono utworzyć w ramach Towarzystwa 2 sekcje: 1) prawniczą i 2) ekonomiczną. W skład nowego Zarządu weszli: Prof. Peretiatkowicz, jako przewodniczący. Prof. Bosowski, jako sekretarz i skarbnik, nadto Sędzia Dr. Kałużniacki, Dyrektor Adamczewski, Prof. Brzeski, Dr. Rosiński i P. Kuc.

5. Fundusz wydawniczy „Ruchu”.

Olbrzymie koszta wydawnicze czasopism (koszta jednego zeszytu „Ruchu” wynoszą przeszło milion marek) nie pozwalają piśmu naszemu utrzymać się wyłącznie z prenumeraty, tem bardziej,

iz oznaczamy prenumeratę stosunkowo niską, ażeby uprzystępnąć nasze pismo szerokim kołom inteligencji polskiej i przyczynić się w ten sposób do rozwoju polskiej kultury prawniczej i ekonomicznej. Dla młodzieży uniwersyteckiej prenumerata jest jeszcze niższą. Trudności finansowe nasze są tern większe, iż obecna tendencja oszczędnościowa ze strony Rządu polskiego redukuje nam coraz bardziej subwencje państwowe.*)

Dlatego zmuszeni byliśmy utworzyć „Fundusz wydawniczy Ruchu” i zaapelować do społeczeństwa o pomoc w przetrwaniu obecnego okresu przejściowego. Uważamy ten okres za przejściowy z tego względu, iż liczba prenumeratorów „Ruchu” stale rośnie i zczasem będziemy mogli oprzeć się na prenumeracie. Obecnie jest to jeszcze niemożliwe.

Na fundusz wydawniczy „Ruchu” złożyli:

w 1921 r.

1. Bank Związku Spółek Zarobkowych	150.000 mk.
2. Związek Producentów rolnych w Poznaniu	30.000 „
3. Centralne Towarzystwo Gospodarcze w Poznaniu	20.000 „

w 1922 r.

1. Bank Związku Spółek Zarobkowych	200.000 „
2. Firma B. Kasprowicz w Gnieźnie	200.000 „
3. Polski Bank Handlowy	100.000 „
4. Firma Dr. Roman May w Poznaniu	50.000 „
5. Hurtownia Spółek Spożywców w Poznaniu	25.000 „
6. Bank Związku Młynarzy Zachodnich	20.000 „

Zwracamy się do wszystkich przyjaciół naszego pisma z usilną prośbą o poparcie, zarówno przez pozyskiwanie nowych prenumeratorów, jak również przez zasilanie Funduszu Wydawniczego. Wszelkie kwoty, składane na Fundusz Wydawniczy „Ruchu” (pod adresem Redakcji) będą na tem miejscu ogłaszane.

*) Ministerstwo b. dzielnicy, pruskiej, które w 1921 r. zasilalo wydatnie nasze pismo, w 1921 r. odmowilo wszelkiej pomocy.